Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.10.1997, sp. zn. 2 Tzn 106/97, ECLI:CZ:NS:1997:2.TZN.106.1997.1

Číslo: 30/1998

Právní věta:

Zaviněné jednání matky, která zanedbala svou zákonnou povinnost pečovat o dítě (§ 32 a násl. zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, § 89 odst. 2 tr. zák.) a v důsledku toho došlo k jeho úmrtí, zakládá trestní odpovědnost za poruchový delikt, nikoliv za trestný čin neposkytnutí pomoci podle § 207 odst. 1 tr. zák.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.10.1997

Spisová značka: 2 Tzn 106/97

Číslo rozhodnutí: 30

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Neposkytnutí pomoci

Předpisy: 140/1961 Sb. § 89 odst. 2
§ 207 94/1964 Sb. § 32 a násl.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud České republiky zrušil k stížnosti pro porušení zákona trestní příkaz Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 21. 2. 1997 sp. zn. 1 T 91/96 a tomuto soudu přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Trestním příkazem Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 21. 2. 1997 sp. zn. 1 T 91/96 byla obviněná Z. J. uznána vinnou trestnými činy zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1, 3 tr. zák. a neposkytnutí pomoci podle § 207 odst. 1 tr. zák. a odsouzena podle § 213 tr. zák. s přihlédnutím k ustanovení § 314e odst. 2 tr. ř. a za použití ustanovení § 35 odst. 1 tr. zák. k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku, jehož výkon byl podle § 58 odst. 1 písm. a) tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu, která byla podle § 59 odst. 1 tr. zák. stanovena na pět roků.

Trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1, 3 tr. zák. se obviněná dopustila podle citovaného trestního příkazu tím, že v době nejpozději od září 1989 do 13. 9. 1993 v Praze ani jinde

nepečovala řádně o svou nezletilou dceru Lucii, zejména jí v potřebném množství neposkytovala stravu a odpíráním stravy ji trestala a nejpozději od podzimu 1992 svému druhu M. J. nebránila v opakovaném fyzickém násilí vůči nezletilé dceři, přičemž jeho jednání kryla výmluvami nepravdivě odůvodňujícími vznik poranění nezletilé dcery a tím, že ji v době, kdy měla v důsledku jednání M. J. zjevná poranění, nevodila do školky a nezajišťovala jí řádná lékařská ošetření, což vše u nezletilé dcery vedlo k podvýživě, těžké psychomotorické retardaci a celkovému neprospívání.

Trestného činu neposkytnutí pomoci podle § 207 odst. 1 tr. zák. se obviněná dopustila podle citovaného trestního příkazu tím, že dne 13. 9. 1993 ve svém bytě v Praze 8, bez vážné překážky včas nepřivolala lékaře ani osobně neposkytla dostatečné ošetření své nezletilé dceři, která byla v důsledku předchozího fyzického napadení ze strany M. J. ve vážném zdravotním stavu projevujícím se zvracením a bezvládností, přičemž v případě řádného a včasného ošetření bylo možné odvrátit její smrt, která nastala dne 13. 9. 1993. Trestní příkaz nabyl právní moci dne 29. 3. 1997.

Ministryně spravedlnosti podala v neprospěch obviněné proti trestnímu příkazu stížnost pro porušení zákona v šestiměsíční lhůtě od právní moci (§ 272 tr. ř.). Ve stížnosti pro porušení zákona ministryně spravedlnosti namítla, že nebyly splněny zákonné podmínky pro to, aby ve věci mohlo být rozhodnuto trestním příkazem. Věc měla být projednána v hlavním líčení, přičemž mělo být zváženo posouzení věci jako trestného činu týrání svěřené osoby podle § 215 tr. zák. Dále měla být zvažována také odpovědnost obviněné za smrtelný následek. Uložený trest zdaleka nevystihuje společenskou nebezpečnost jednání obviněné. V závěru stížnosti pro porušení zákona ministryně spravedlnosti navrhla, aby Nejvyšší soud vyslovil vytýkané porušení zákona, ke kterému došlo v ustanovení § 314e odst. 1 tr. ř. ve prospěch obviněné, aby zrušil napadený trestní příkaz i další obsahově navazující rozhodnutí a aby dále postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř., tj. aby přikázal nové projednání a rozhodnutí věci.

Nejvyšší soud přezkoumal podle § 267 odst. 1 tr. ř. na podkladě stížnosti pro porušení zákona správnost všech výroků napadeného trestního příkazu, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a shledal, že zákon byl porušen.

Se stížností pro porušení zákona se Nejvyšší soud ztotožnil především v tom, že v posuzované věci nebyly splněny zákonné podmínky pro vydání trestního příkazu. Podle § 314e odst. 1 tr. ř. samosoudce může bez projednání věci v hlavních líčení vydat trestní příkaz, jestliže skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy. Důkazy, které byly opatřeny před podáním obžaloby, tj. ve stadiu přípravného řízení, umožňují učinit závěr o důvodnosti postavení obviněné před soud, avšak nejsou zcela jednoznačné, pokud jde o posouzení otázky, jakých trestných činů se obviněná dopustila.

V tomto ohledu vyvstává závažná pochybnost o tom, zda právní kvalifikace jednání obviněné jako trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1, 3 tr. zák. plně vystihuje povahu a závažnost jednání obviněné vůči nezletilé dceři. V přípravném řízení byl opatřen poměrně široký okruh důkazů, které se vztahují ke skutečnostem charakterizujícím tělesný a duševní vývoj nezletilé dcery a závažné změny jejího tělesného a duševního stavu oproti stavu, který je jinak běžně výsledkem normálního a zdravého vývoje dítěte. Těmito důkazy jsou zejména znalecké posudky z oboru zdravotnictví. Opatřeny byly také závažné důkazy, které se vztahují k okolnostem charakterizujícím prostředí, v němž nezletilá dcera vyrůstala. Těmito důkazy jsou zejména výpovědi takových svědků, jakými jsou pracovníci orgánu péče o děti, dětská lékařka, ředitelka mateřské školy apod., ale i další osoby, které s obviněnou přicházely do styku. Všechny uvedené důkazy a skutečnosti, které z nich vyplývají, měly být jednotlivě, ve vzájemných souvislostech a v celém souhrnu hodnoceny z toho hlediska, zda nezletilá dcera nebyla dlouhodobě vystavena tak intensivnímu tělesnému a duševnímu strádání, které již lze posuzovat jako týrání. Současně bylo třeba tyto důkazy a skutečnosti hodnotit i z hlediska otázky, jak se na naznačeném tělesném a

duševním strádání nezletilé dcery podílelo jednání obviněné jako matky, která ji měla ve své péči a výchově. Bylo tedy nutné zabývat se uvedenými důkazy a skutečnostmi, které z nich vyplývají, z hlediska otázky, zda obviněná jednáním uvedeným v napadeném trestním příkazu nespáchala tenké trestný čin týrání svěřené osoby podle § 215 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák.

Výrok o vině obviněné trestným činem zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1, 3 tr. zák. tudíž nemůže obstát. Se zřetelem k tomu, co bylo uvedeno v předchozím odstavci tohoto rozsudku Nejvyššího soudu, totiž přichází v úvahu posoudit skutek ještě podle dalšího ustanovení zvláštní části trestního zákona, a to podle ustanovení § 215 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák. o trestném činu týrání svěřené osoby. Podmínkou toho, aby se Obvodní soud pro Prahu 8 mohl náležitě vypořádat s otázkou, zda toto právní posouzení věci je skutečně namístě, však je to, aby věc byla projednána v hlavním líčení, v němž budou provedeny všechny potřebné důkazy.

Jednání obviněné, které bylo posouzeno jako trestný čin neposkytnutí pomoci podle § 207 odst. 1 tr. zák., vzbuzuje určitou pochybnost, pokud jde o subjektivní stránku. Vezme-li se v úvahu to, co o stavu nezletilé dcery vyplývá ze znaleckého posudku z oboru zdravotnictví a z fotodokumentace zachycující vzhled mrtvého těla nezletilé dcery a z výpovědi svědka E. B., lze učinit závěr, že nezletilá dcera jevila evidentní známky bezprostředního ohrožení života. Porovná-li se to s tím, jak obviněná stav nezletilé dcery v telefonátu záchranné službě, který ovšem inicioval svědek E. B., bagatelizovala, vyvstává otázka, zda jednání obviněné spočívající v neposkytnutí pomoci případně nebylo neseno úmyslem způsobit smrt nezletilé dcery. Naléhavost naznačené otázky je zesilována tím, na co ve stížnosti pro porušení zákona poukázala ministryně spravedlnosti, totiž že podle svědků S. R., B. M., M. J. a M. J. se již dříve obviněná zmiňovala o nevyléčitelném onemocnění nezletilé dcery a o tom, že dcera musí zemřít. Přitom z důkazů o zdravotním stavu nezletilé dcery Lucie nevyplývá, že by trpěla nějakým takovým onemocněním. Je proto tedy třeba zkoumat, zda citované vyjádření obviněné případně neznamená, že se smrtí nezletilé dcery počítala, že ji sledovala či připravovala apod. Dokazování vedené v tomto směru sice až dosud nepřineslo nějaké konkrétnější výsledky, avšak v hlavním líčení je nutné důkazy a jejich hodnocení orientovat i na důsledné objasnění subjektivní stránky posuzovaného skutku. Přitom nelze vyloučit ani to, že ve vztahu ke smrtelnému následku, který je v příčinné souvislosti s neposkytnutím pomoci, může být dáno nedbalostní zavinění obviněné. To ve spojení s povinností, kterou obviněná měla podle § 33 odst. 1 zák. o rodině (zák. č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších zákonů), a s tím, že podle § 89 odst. 2 tr. zák. se jednáním rozumí i opomenutí takového konání, k němuž byl pachatel podle okolností a svých poměrů povinen, nabízí i možnost posoudit jednání obviněné jako trestný čin ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, 2 tr. zák.

Je tedy zřejmé, že zatím nemůže obstát ani výrok o vině obviněné trestným činem neposkytnutí pomoci podle § 207 odst. 1 tr. zák.

Ze všech těchto důvodů je napadený trestní příkaz vadný. I když výrok o trestu nemůže obstát již z důvodu vad výroku o vině, považuje Nejvyšší soud za nutné poukázat na to, že trest musí být v souladu s hledisky stanovenými v § 31 odst. 1 tr. zák., to znamená, že musí odpovídat stupni nebezpečnosti trestného činu pro společnost, možnostem nápravy pachatele a jeho osobním poměrům a že musí vést ke splnění účelu vymezenému v § 23 odst. 1 tr. zák. Bez ohledu na právní kvalifikaci jednání obviněné lze konstatovat, že uvedeným kritériím nemůže odpovídat trest, jaký lze uložit trestním příkazem podle § 314e odst. 2 tr. ř. K tomu je třeba dodat, že jde-li o trest odnětí svobody, jehož výkon může být podmíněně odložen podle § 58 odst. 1 písm. a) tr. zák., musí být současně splněny nejen předpoklady vztahující se k osobě pachatele, ale i předpoklady vztahující se k okolnostem případu. Závažné okolnosti případu, které v posuzované věci vyplývají zejména z povahy posuzovaného jednáni, délky doby jeho páchání a z následku, značně zpochybňují možnost podmíněného odkladu výkonu trestu odnětí svobody. Předpokladem spolehlivého rozhodnutí o trestu však je především náležité objasnění viny. Jinak lze Obvodnímu soudu pro Prahu 8 vytknout

neúplnou citaci ustanovení § 213 tr. zák., podle něhož byl trest uložen. Správně šlo o ustanovení § 213 odst. 3 tr. zák.

Ve stížnosti pro porušení zákona se ministryně spravedlnosti zmínila i o některých dalších stránkách řízení, v němž byl vydán napadený trestní příkaz. Poukázala zejména na to, že věc obviněné Z. J. nebyla projednána ve společném řízení s trestní věcí obviněného M. J., na kterého podal městský státní zástupce v Praze obžalobu pro trestný čin vraždy podle § 219 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zák. a pro trestný čin ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1 tr. zák. spáchané ve vícečinném souběhu. K tomu sice lze dodat, že samostatná řízení vedená odděleně ve věci každého z obviněných se jeví jako nevhodná, avšak to samo o sobě nepředstavuje žádné porušení zákona. Ministryně spravedlnosti odkázala také na to, že jednání obviněné Z. J. posuzované jako trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1, 3 tr. zák. spadalo podle sděleného obvinění do doby od počátku roku 1992 do 13. 9. 1993, zatímco podle obžaloby a napadeného trestního příkazu spadalo do doby od září 1989 do 13. 9. 1993. Tato odlišnost doby, po kterou mělo být pácháno posuzované jednání, však sama o sobě nemá vliv na totožnost skutku, pro který bylo sděleno obvinění, se skutkem, pro který byla podána obžaloba a ohledně kterého bylo rozhodnuto napadeným trestním příkazem.

Z důvodů, které vyplývají z předchozích částí tohoto rozsudku, Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že napadeným trestním příkazem byl porušen zákon v ustanovení § 314e odst. 1 tr. ř. ve prospěch obviněné, podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadený trestní příkaz i další obsahově navalující rozhodnutí, která zrušením trestního příkazu pozbyla podkladu, a podle § 270 odst. 1 tr. ř. přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 8, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Toto rozhodnutí Nejvyššího soudu bylo učiněno za podmínek stanovených v § 272 tr. ř.